

Kas kõigil (on) juba kuumast kõrini?

Kuumalaine ja põua lõppu pole veel näha.

AIN KALLIS

klimatoloog

“Elus pole midagi kindlat peale surma ja maksude ning selle, et sinu puhkuse ajal alati sajab,” on öelnud Hagar Hirmus. Elutarga viikingi mõttestera kõlbas hästi möödunud suvel. Ent kui mulu oli villand vihmast, siis tänava on paljudel kuumast kõrini. Need meie suved on vahel sellised nagu me isegi – algul ei saa vedama, hiljem pidama...

On meilgi Florida

“Kaugele ei maksa sõita, / kalist aega vaja võita. / Eestiski on meil Florida, / Krimmi rand, eksootne ida / kõigi oma rõõmudega” – seda Leo Normeti Viljandi laulu teavad kõik. Tänavuse heinakuu lõpupoole ilmanäitajad Mulgimaa pealinna klapiavad hästi kui mitte Florida troopilise, siis vähemalt Lõuna-Carolina naiske subtroopilise kliimavõtme omadega – ööpäeva keskmine õhutemperatuur oli 25 °C ümber, päeval näitas ter-

momeeter kesktlābi 31, öösel 20 soojapügalat.

Ainult et meie inimesed pole veel kohastunud kliima- (õigemini ilma-) muutustega: pärimusmuusika festivalil olnud punase risti töötajail tempokad päevad, sest sageli tuli külmakottidega jahutada ülekuumenenud rahvast.

Kuumalaine aegu pole harilikult kergendust ka öö saabudes. Siinkohal tuletame meelde, mida Eestis kutsutakse (ametlikult) kuumalaineks. See saabub Eestimaale siis, kui vähemalt kaks päeva jutti on õhuse küündinud 30 kraadini. Eriti ohtlikuks tervisele peetakse aga olukorda, kui ööpäeva maksimumtemperatuur püsib 30° ja kõrgemal viie ja enama ööpäeva vältel 30% territooriumist.

Kui harilikult üksiku tugeva kuumapahvaku saabumisel või-

vad ööd jääda mõnusalt jahe-daks, siis ohtlike, mitu päeva kestvate kuumapäevade ajal ei jõua ööd kuigivõrd jahtuda. Viimati, 29. juulil ei langenud Tallinnas öine õhutemperatuur alla 22,3°, pärastlõunal kerkis see aga 34,2 kraadini. Ööpäeva keskmiseks temperatuuriks arutati ilmateenistuses väga kõrge näit +27,3°. Võrdluseks: juulikuine keskmine ööpäeva õhutemperatuur ehk norm on Tallinnas 17,2 kraadi, kümme pügalat vähem! (Muide, öösel tehtud toaseinte temperatuuri mõõtmised näitasid, et paneelmajas uhkasid need veel hommikul 28kraadist soojust.)

Ega varasemate kuumalainete aegu olukord parem olnud: näiteks 9. juulil 2006 saadi keskmiseks ööpäeva temperatuuriks Võrus 27,9°, 4. augustil 2014 Viljandil 27,6° (öösel 23,1°).

Californias kutsutakse perioodi, kui õhusoojus ületab 38 kraadi vähemalt kolm päeva, kuumatormiks. Meil löi kuumamurdlane üle pea 15. juulil, kui algas ametlikult palav periood (30kraadine õhk).

Miks tuleks lämbetele öödele tähelepanu pöörata? Aga sellepärast, et niisugused ööd mõjuvad meie tervisele halvasti – 2003. aasta erakordselt tugeva Lääne-Euroopa kuumalaine ajal (vähemalt 40 000 ohvrit!) olevat suurem kasvanud väga kuumade ja niiskete ööde tõttu.

Olnust võeti õppust. Maailma terviseorganisatsioon (WHO) soovitas Euroopa riikidel välja töötada tegutsemisplaanid kuumaperioodideks – luua avalikke jahutuskeskusi kogukonna tasandil, koostada ennetusprogramme mitte ainult riskigruppidele, vaid kogu elanikkonnale jne.

Vähemalt Prantsusmaal riiklik plaan toomis – 2006. aasta kuumalaine ajal oli liigsurmade arv juba kolm korda väiksem eeldatavast.

Californias kutsutakse perioodi, kui õhusoojus ületab 38 kraadi vähemalt kolm päeva, kuumatormiks. Meil löi kuumamurdlane üle pea 15. juulil, kui algas ametlikult palav periood (30kraadine õhk). Kuueteist päevaga ületas maksimumtemperatuur selle läve Lääne-Nigulas üheksal, Jõgeval ja Toomal kaheksal, Viljandis ja Kuusikul seitsmel korral. Kui aga algaks kuumalaine 29 kraadi-

ga, oleks selle pikkus Jõgeval tervelt 15, Kuusikul 13 päeva! Ilmselt on aeg selle ilmanäitaja läve korrigeerimiseks.

Kuumalaine Stroomi rannas

“Valge inimene kaanib Eviani vett, / istub palavaga kontoris, seljas sulab pekk.” Nii kõlab stroof punkansambli Kurjam laulust “Kuumalaine Stroomi rannas”. Selle paigaga, nagu sageli ka teiste põhjaranniku omadega, juhtub nii, et vee temperatuur erineb õhu omast paarikümne kraadi võrra. 30. juulil mõõdeti Pelgurannas vees vaid kolm, Kakumäel aga viis soojakraadi! Samas oli õhk ligi kolmkümmend kraadi palavam!

Selline nähtus on tingitud nn süvaveekeerkest (ingl *upwelling*). Kui Soome lahel puhub tugev idatuul vähemalt paar päeva, hakkab merevesi liikuma selles suunas. Ainult et maakera pöörlemise tõttu keeravad veevood paremale (tekib nn Ekmani spiraal) ning soojem vesi kandub pinnalt põhjakaarde, alt aga tõuseb üles tunduvalt külmem vesi.

Lõpetuseks Eesti uussõna: “Parem külmas elada kui kuumas koolda!”